

ПРОФЕСІЙНА ПЕРЕПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Герасименко Ю.С., завідувачка кафедри педагогіки, психології та менеджменту, докторка економічних наук, професорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У матеріалах до тез розглянуто актуальні питання професійної перепідготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та швидкої трансформації ринку праці України. Визначено основні виклики, що постають перед системою освіти дорослих, зокрема зміна структури зайнятості, зростання попиту на нові професійні компетентності, дефіцит робітничих кадрів і необхідність оперативного реагування на потреби економіки. Проаналізовано роль інституцій освіти дорослих у забезпеченні гнучких форм навчання, впровадженні інноваційних освітніх технологій, практико-орієнтованих програм, цифрових платформ та партнерських моделей взаємодії з роботодавцями й службами зайнятості. Акцентовано увагу на важливості психологічної підтримки дорослих здобувачів, їх мотивації та розвитку стресостійкості в умовах воєнних викликів. Обґрунтовано, що ефективна професійна перепідготовка є ключовим інструментом підвищення конкурентоздатності робітничих кадрів, сприяє стабілізації ринку праці та забезпечує кадровий потенціал для повоєнного відновлення країни.

Сучасний ринок праці України зазнає безпрецедентних змін під впливом воєнного стану. Розрив логістичних зв'язків, релокація підприємств, руйнування інфраструктурних об'єктів та зміна економічних пріоритетів призвели до швидкої трансформації попиту на робітничі професії. Зросла потреба у фахівцях сфер енергетики, оборонної промисловості, будівництва, транспорту, логістики,

ІТ-обслуговування та життєзабезпечення. У цих умовах система освіти дорослих має забезпечити оперативну та якісну перепідготовку кадрів для задоволення потреб економіки та відновлення країни.

Воєнні дії зумовили різкі зміни у структурі зайнятості: скорочення робочих місць у традиційних галузях та зростання попиту на професії, що забезпечують обороноздатність, інженерно-технічну підтримку та відновлювальні роботи. Паралельно спостерігається суттєвий дефіцит кваліфікованих робітників через міграцію населення, мобілізацію та призупинення діяльності окремих підприємств.

Роботодавці висувають нові вимоги: володіння цифровими інструментами, здатність працювати з новими матеріалами та технологіями, знання міжнародних стандартів безпеки, адаптивність і технічна гнучкість.

Система освіти дорослих стикається з такими ключовими проблемами:

- швидка зміна запитів ринку праці;
- потреба у скорочених і практико-орієнтованих програмах;
- обмежені ресурси освітніх установ під час війни;
- недостатня координація між закладами освіти та роботодавцями;
- складність прогнозування майбутніх потреб економіки.

Ці фактори вимагають модернізації навчального процесу та створення гнучких освітніх траєкторій для дорослого населення.

Запорукою ефективності перепідготовки є впровадження інноваційних підходів, таких як:

- дуальна форма навчання з максимальною кількістю практичних компонентів;
- мікрокваліфікації та короткострокові курси, орієнтовані на актуальні компетентності;
- цифрові освітні платформи, симулятори, віртуальні лабораторії;
- компетентнісний підхід з акцентом на прикладні навички;
- індивідуальні освітні траєкторії для різних категорій дорослих.

Технологізація освіти дозволяє скоротити час перепідготовки та підвищити її якість, що є особливо важливим у воєнний період.

Ефективна підготовка та перепідготовка кваліфікованих робітників можлива лише за умови налагодженої взаємодії між:

- закладами освіти;
- роботодавцями;
- службами зайнятості;
- місцевими громадами та галузевими асоціаціями.

Спільна розробка освітніх програм, стажування, наставництво та експертне оцінювання компетентностей дозволяють формувати актуальний зміст навчання та скорочувати розрив між освітою і вимогами ринку.

У воєнний період значно зростає потреба у психологічній підтримці здобувачів освіти:

- розвиток стресостійкості;
- формування мотивації до навчання;
- підтримка внутрішньої впевненості;
- робота з наслідками тривалого стресу.

Психологічна готовність дорослих до змін є важливим чинником успішного професійного розвитку.

Професійна перепідготовка кваліфікованих робітників у період воєнного стану є стратегічно важливою складовою відновлення економіки України. Система освіти дорослих має адаптуватися до нових викликів, впроваджуючи сучасні технології, практико-орієнтовані формати навчання та тісну взаємодію з роботодавцями. Забезпечення психологічної підтримки та мотивації здобувачів сприятиме підвищенню ефективності освітніх програм.

У результаті якісна та своєчасна перепідготовка дозволить подолати кадровий дефіцит, підвищити конкурентоспроможність робітничих кадрів та створити кадровий резерв для повоєнного відновлення держави.

Список використаних джерел

1. Ринки праці та освітніх послуг в Україні в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / за ред. С. В. Мельника ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2024. 83 с.
2. Реєстр кваліфікацій: Відомості про професійні стандарти. URL: <https://register.nqa.gov.ua/profstandarts>
3. Відомості про кваліфікаційні центри / Національне агентство кваліфікацій. URL: <https://data.nqa.gov.ua/%20qualification-centers/>